

BELEGGINGSBEDROG: PONZI-SKEMAS

DEUR

DR PHILIP THEUNISSEN

Charles Ponzi was 'n misdadiger met 'n geslepe brein en 'n gladde mond. Ongelukkig kon sy talente hom nie uit die tronk uit hou nie. Sy naam sou bykans een honderd jaar later steeds geassosieer word met 'n vorm van beleggingsbedrog waar uitsonderlike opbrengste belowe word teen die agtergrond van wanvoorstelling terwyl aanvanklike beleggers met nuwe toetreders se fondse vergoed word. Charles Ponzi se skema was beslis nie die eerste van hierdie aard nie maar dit was só opspraakwekkend dat soortgelyke skemas daarna altyd as Ponzi-skemas bekend staan. Dieselfde beginsel word telkens gebruik maar die verpakking word net aangepas om by die slagoffers te pas wat geteiken word. So was daar byvoorbeeld 'n aantal jare gelde 'n Ponzi-skema wat op grond van graankontrakte in die Oos-Vrystaat bedryf was en waar 'n hele aantal boere groot bedrae geld verloor het. Selfs die bekende Krieml Ponzi-skema het sy draai onder boere gemaak toe mielies kontant by boere aangekoop is toe die direkteure van hierdie skema van hulle kontant wou ontslae raak.

Agtergrond

Charles Ponzi is in 1882 in Parma, Italië, as Carlo Ponzi gebore. Hy het daar opgegroeï en in November 1903 na die VSA verhuis toe hy 21 jaar oud was. Volgens sy eie erkenning het hy \$2.50 in sy sak gehad omdat hy al sy geld op die skip tydens die vaart na die VSA weggedobbel het.

Hy het verskeie nerings aangedurf maar kon nooit sy önisö vind nie. Gedurende die opvolgende 14 jaar sou hy van stad tot stad rondspring terwyl hy as kelner, skottelgoedwasser, klerk en selfs vertaler gewerk het. In 1917 beland hy in Boston waar hy 'n pos beklee wat tikwerk en die beantwoording van oorsese pos insluit. Hy beklee hierdie wettige werk vir twee jaar totdat hy op 'n dag 'n manier uit die oorsese pos ontdek om homself ryk te maak. Van daardie oomblik af klim hy op die soustrein en begin hy 'n lewe van leuens en skandale. Hy trou ook in hierdie dae met Rose wat deur dik en dun by hom gestaan het. Geld het in oorfloed ingestroom maar ongelukkig het sy skandale hom ook ingehaal en moes hy voortdurend voor die gereg vlug totdat hy uiteindelik in die tronk beland het. Selfs agter tralies het hy ambisieus gebly en altyd geglo dat hy gebore was om ryk te wees.

Verhandeling

Op 26 Desember 1919 stig hy 'n maatskappy met die naam van öSecurity Exchange Companyö. Hy belowe 'n opbrengs van 50% in 90 dae en hy word oorval met beleggers. Sy skema het die publiek aangegryp en binne enkele maande het mense toue in die straat af gestaan om promesses van tussen \$10 en \$50 000 te koop. Ponzi en sy personeel het \$1 miljoen per week ontvang. Lessenaarlaaie, liasseerkabinette, kaste en haas enige hol plek is vol van beleggers se hardverdiende dollarnote geprop. Die oorgrote meerderheid van sy beleggers was gewone lede van die publiek uit die laer inkomstegroep.

Ponzi het sy bedrogspul met poskoepons verdoesel. Baie Amerikaners wat hulle in oorsese lande bevind het, kon sulke koepons insluit in hulle briewe huistoe. Hierdie koepons kon dan in die VSA vir VSA-posseëls ingeruil word sodat die brief öposgeldvryö beantwoord kon word. Ponzi het agtergekom dat sulke koepons se waarde soms meer is as die waarde van die Amerikaanse seëls en het sy skema toe överkoopö onder die voorwendsel dat daar 'n wins in die handeldryf van sulke koepons was. Hoewel in 'n

ander verpakking was sy skema lank nie die eerste van sy soort nie. Die omvang en skouspel daarvan het die publiek egter in vervoering gehad. Dit is van meet af openlik met groot mediadekking sonder enige agterdog bedryf. Toe die skema dus tot almal se skok en verbystering platval het Ponzi se naam tot vandag toe aan soortgelyk skemas bly kleef.

Soos genoem, belooft 'n Ponzi-skema gewoonlik 'n aansienlik hoër opbrengs as gewone beleggings maar hierdie opbrengs word uit nuwe toetreders se fondse betaal. Dit het gewoonlik die effek dat beleggers wat reeds hierdie goeie opbrengste begin ontvang, dit dadelik weer herbelê sodat hulle meer geld kan maak. Die meesterbrein van die skema ondervind dus nie 'n kontant tekort nie. Inteendeel, hy sit gewoonlik met sakke vol daarvan totdat hy op 'n dag besluit hy het nou genoeg bymekaar gekry en dan maak hy homself uit die voete.

Die probleem met 'n Ponzi-skema is dat dit nooit nuwe welvaart skep nie. Dit verskuif net bestaande welvaart vanaf 'n breë basis na 'n enkele persoon. 'n Handjievol vroeë beleggers kan weliswaar ook hulle beleggings vermeerder mits hulle gierigheid nie die oorhand kry en hulle alles weer herbelê nie. Wettige besigheidspraktyke het gewoonlik die intensie om welvaart te skep omdat die waarde van die produk meer werd is as die produksiekoste daarvan. Ponzi-skemas skep nie nuwe produkte nie en bied ook nie 'n diens aan nie. Elke rand wat iemand bykry is 'n rand wat deur iemand verloor word.

Hoe werk dit?

Veronderstel daar is 'n skema waar elke deelnemer wat nuut aansluit R1.00 in 'n bottel moet sit. Geen ander geld word in die bottel gesit nie behalwe die oënskynlike aansluitingsfooie van nuwe toetreders. Die vraag is nou of die inhoud van die bottel weer regmatig onder al die lede verdeel kan word sodat elkeen wat 'n rand ingesit het meer geld kan terug ontvang? As 100 mense elk R1.00 ingesit het dan is daar R100.00 wat weer gelykop tussen 100 mense verdeel moet word, wat elkeen maar weer net met R1.00 gaan laat. Die situasie verander egter as 10 mense die R100.00 onder hulle verdeel maar dan gaan dit 90 mense agterlaat wat elk R1.00 verloor het. As ons meer gulsig wil wees kan een persoon die hele bottel vol geld vat wat dan 99 mense met 'n verlies van R1.00 elk gaan laat. Daar is dus geen manier wat al 100 mense meer geld kan terugkry as wat hulle ingesit het nie. As iemand meer wil terugkry moet daar iemand anders wees wat minder gaan terugkry. Enigiemand wat dus in so 'n skema wen, doen dit ten koste van iemand anders.

Die reg sê dis bedrog want ons het hier met 'n wanvoorstelling te doen. Voeg daarby nog die drie ander elemente van bedrog naamlik nadeel of potensiele nadeel, wederregtelikheid en opset en jy het 'n strafregtelike oortreding wat met tronkstraf gepaard gaan. Dit is dus onwettig om aan sulke skemas deel te neem en bykans elke land en elke regering in die wêreld het gevolglik wette om hierdie vorm van bedrog hok te slaan. Selfs al lyk dit of 'n spesifieke skema oënskynlik binne die wet bedryf word is die beleggers betrokke in iets wat oneerlik en oneties is en waarvan die moontlikheid skraal is dat dit vir alle deelnemers welvaart gaan skep.

Ware welvaart word slegs deur harde werk en eerlike beleggings geskep binne ondernemings wat goedere of dienste met 'n waarde produseer. Daar is nie kortpaaie nie en enigiemand wat die teendeel verkondig is daarop uit om iemand anders in te loop.

BETHLEHEM
Mei 2009

Adverteerder besonderhede:

Forensiese rekenmeesters

"We are trained to notice what we see."

www.forensies.com kontak@forensies.com

Tel.: (058) 3039640